

Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi
Atatürk University Journal of Faculty of Letters
Sayı / Number 63, Aralık / December 2019, 529-537

**SURİYE TARİHİ ROMANININ ÖNCÜ İSMİ:
“MA‘RÛF AĖMED EL-ARNÂ‘ÛT”***

A Pioneer of Syrian Historical Novel: “Ma‘rûf AĖmed el-Arnâ‘ût”

(Makale Geliş Tarihi: 16.11.2019/ Kabul Tarihi: 28.11.2019)

Mürüvvet TÜRKEN ÇAKIR**

Öz

Romanın önemli türlerinden biri olan tarihi roman önce Batı edebiyatında daha sonra 19. yüzyılın ikinci yarısı ile 20. yüzyılın başlarında Arap edebiyatında belirmeye başlamıştır. İlk olarak Mısır’da göçmen yazarlar tarafından kaleme alınan bu tür, Corcî Zeydân ile birlikte tanınmış, onun ardından bütün Arap edebiyatında yayılma göstermiştir.

Mısır’dan sonra tarihi romanın geliştiği ülkelerden biri olan Suriye’de ise bu türde öne çıkan isim Ma‘rûf AĖmed el-Arnâ‘ût olmuştur. Kaleme aldığı tarihi romanlarıyla hem kendi dönemine hem de kendinden sonrakilere öncülük etmiştir. Bu bağlamda çalışmamızda hem Batı hem de Arap edebiyatında tarihi romana genel olarak değindikten sonra Ma‘rûf AĖmed el-Arnâ‘ût’un hayatı, edebi kişiliği, eserleri ve tarihi romanları üzerinde durulacaktır.

Anahtar Kelimeler: Ma‘rûf AĖmed el-Arnâ‘ût, Arap Edebiyatı, Tarihi Roman, Suriye.

Abstract

The historical novel, one of the major genres of the novel, first began to appear in Western literature and later in Arabic literature through the second half of the 19th century and in the beginning of the 20th century. This

---

* Bu makale yazarın, “XIX. ve XX. yüzyıl Arap Edebiyatında Tarihi Roman: Mısır, Suriye, Lübnan Örneği”, adlı doktora tezinden türetilmiştir.

** Arş. Gör. Dr., Mardin Artuklu Üniversitesi Edebiyat Fakültesi, Arap Dili ve Edebiyatı Bölümü, *Res. Ass. Dr., Mardin Artuklu University Faculty of Letters, Department of Arabic Language and Literature*, mufu15@hotmail.com, ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-7004-3960>.

type, which was first penned by immigrant writers in Egypt, was well-known with Corcî Zeydan, and then spread throughout the whole Arabic literature.

In Syria, which is one of the countries where the historical novel developed after Egypt, Ma'rûf Ahmed el-Arnâ'ût is the prominent name in this genre. He has pioneered both his own period and those after himself with the historical novels he has authored. In this context, we will focus on Ma'rûf Ahmed el-Arnâ'ût's life, literary personality, works and historical novels after dealing with the historical novel in both Western and Arabic literature in general.

Keywords: Ma'rûf Ahmed el-Arnâ'ût, Arabic Literature, Historical Novel, Syria.

Giriş

Tarihi roman ilk olarak 19. yüzyılın başlarında Batı edebiyatında ortaya çıkmıştır. İskoç yazar Walter Scott'un bu türün tanınmasında büyük rolü olmuştur. Kaleme aldığı *Waverly* adlı romanıyla İskoç tarihinden bahsederken romanında kurgusal yapıyı, tarihi ve eğitimi bir arada bulundurmuş ve bu tarzda tarihi roman yazımında kendinden sonraki yazarlara esin kaynağı olmuştur. (Lucaks, 1937/1963: s. 19)

Walter Scott'un ardından 1825 ile 1850'li yıllarda tarihi roman yazımı oldukça artış göstermiş, birçok yazar bu türde roman kaleme almıştır. Örneğin Fransız yazarlardan Alexandre Dumas (ö. 1870), *Üç Silahşörler* (1844); Alfred de Vigny (ö. 1863) *Cinq Mars* (1826); İtalyan yazar Alexandre Manzoni (ö.1873) *Nişanlılar* (1827); Rus yazar Nikolay Karamzin (ö. 1826) *Bey Kızı Natali* (1792), Aleksandr Puşkin (ö. 1837) *Büyük Petro'nun Arabı* adlı tarihi romanları kaleme almışlardır. (Murtâd, 1998: s. 31; Heddâre, 2000: s. 343; Hindî İsmâ'îl, 2014: s. 25)

Edebiyatımızda ise tarihi roman, 19. yüzyılın ikinci yarısında Namık Kemal'in (ö. 1888) *Cezmi* romanıyla tanınmıştır. Onun dışında Ahmet Mithat Efendi'nin Alexandre Dumas'ın tarihi romanlarından etkilenerek kaleme aldığı *Yeniçeriler* ve *Hasan Mellah* adlı romanları da yine bu türde yazılmış ilk eserler arasında yerini almaktadır. (Kabaklı, 2002: s. 528)

Arap edebiyatında tarihi romana baktığımızda bu türün ortaya çıkışı hakkında üç farklı görüş öne sürülmüştür. Bunlar; Batı edebiyatından etkilendiği, klasik Arap hikâyesi ve şiiri tarzından etkilendiği ya da her iki akımdan etkilendiği görüşüdür.

Tarihi roman Batı edebiyatında ortaya çıktığında henüz Arap edebiyatında görülmemiş değildi. Ancak Batıyla yakın temas halinde olan bazı Arap yazarlar bu türü yakından tanıma fırsatı elde etmişler ve yaptıkları çevirilerle tarihi romanın Arap edebiyatına girmesinde önemli rol oynamışlardır. Mesela Şevki Dayf'a göre Batı edebiyatı ile ilgili eserlerin, Arap ülkelerine anlık aktarılması, bu eserlerden etkilenip haz

duyanların çoğalması, bununla yetinmeyip eserlerin Arapçaya çevrilmeye başlamasıyla birlikte Arap toplumunda bir edebi değişim süreci başlamıştır. Özellikle de yabancı edebiyatıyla bağları güçlü olan Suriyeli ve Lübnanlı azınlıklar tarafından tercüme edilen Batı edebiyatı eserleri Arap halkıyla paylaşılmıştır. (Dayf, 2008: s. 174-175) Böylece tarihi roman giderek yayılma göstermeye başlamıştır.

Batı edebiyatının yanı sıra Arap edebiyatında tarihi romanın klasik Arap hikâyesi ve şiiri tarzından etkilenecek ortaya çıktığı görüşü de hâkimdir. Çünkü tarihi romanın alt yapısı köklü bir geçmişe sahip olan kıssalara dayandırılmaktadır. Örneğin Cahiliye döneminde yaşamış muallaka şairlerinden ‘Antera b. Şeddâd’ın savaşlardaki efsanevi kahramanlıklarının anlatıldığı *Kışşatu ‘Antera*; Bekr ve Tağlib kabileleri arasındaki m. 494’ten 534’e kadar tam kırk yıl süren Besus Savaşları’nda öne çıkan kahraman, *Zîr* lakaplı şair Muhelhil b. Rebia’nın hikâyesini içeren *Sîret ez-Zîr Sâlim*; m. 516-574 tarihleri arasında yaşamış olan Yemen asıllı Seyf b. Zî Yezen’in, Habeşlileri Yemen’den çıkarmak için gösterdiği mücadele ve kahramanlıkların ele alındığı *Sîret Seyf b. Zî Yezen*; m. 1260-1277 yılları arasında Mısır Bahriyye Memlukleri hükümdarı olan Melik Baybars’ın savaş ve kahramanlık hikâyelerinden oluşan *Sîret ez-Zâhir Baybars* gibi eserlerden tarihi roman oldukça etkilenebilir. (Haywood, 1971: s. 13; Merîdan, 1980: s. 15)

Yukarıda değindiğimiz iki görüş dışında tarihi romanın her iki tarzdan etkilenecek ortaya çıktığı da savunulmaktadır. Çünkü bu türde her iki tarzı göz önünde bulundurarak roman kaleme alan yazarlar eserlerinde hem tarihsel unsur içerisindeki kültürden yararlanmışlar hem de Batı romanının teknik ve şekillerini kullanmışlardır.

Tarihi romanın Arap ülkelerinde ortaya çıkıp yayılmasında bölgesel, demografik, etnik yapı siyasi unsurlar ve diğer etkenler etkili olmuştur. Bu bağlamda tarihi romanın öncü ülkeleri Mısır, Lübnan ve Suriye’dir. Özellikle Mısır diğer iki ülkeden önde gelmektedir. Bunda da çeşitli sebeplerden dolayı bu ülkeye göç eden yazarlar etkili olmuştur. Örneğin tarihi romanın öncüsü olan Corcî Zeydân Lübnanlı olmasına rağmen ülkesindeki savaşlardan dolayı Mısır’a gelmiş ve eserlerini burada yayınlamıştır. Bu yüzden tarihi roman alanında Lübnan, Mısır’dan biraz daha geri planda kalmıştır.

Suriye’de tarihi romana baktığımızda ise geçmişte yaşanan sosyal, siyasi ve dini olaylar bu türün oluşmasında etkili olmuştur. Bu bağlamda ‘Abdulhamîd ez-Zehrâvî (ö.1916) Hz. Hatice’nin soylu nesebini okuyucuya aktarmak için Cahiliye döneminden, Hz. İsmail’in doğumundan, Arap göçlerinden bahsettiği eseri *Hadîce: Ummu’l-Mu‘minîn* ve ‘Abdulmesih ise *Meydân İsrâîl* adlı tarihi konulara yönelik romanlar yazmışlardır. (Dâğır, 2000: s. 389) Ancak Suriye’de tarihi roman gerçek kimliğine Ma‘rûf Ahmed el-Arnâ’ût ile kavuşmuştur. Bu isme çalışmamızda ayrıntılı olarak yer vereceğiz.

el-Arnâ'ût'un ardından tarihi roman kaleme alan yazarlardan biri de Fârîs Zerzûr'dur (ö. 2004). Yazar, 1969 yılında kaleme aldığı Birinci Dünya Savaşı'nda geçen olayların anlatıldığı *Len Tesküt el-Medine* (Şehir Düşmeyecek) ve 1920-1930'lu yıllarda Fransız işgalcilere karşı direnen Suriye halkına yer verdiği *Hasân Cebel* romanı ile karşımıza çıkar. Realistik bir çerçevede eserlerini kaleme alan ve Suriye'nin yeni dönem tarihi roman yazarlarından biri olan Zerzûr'un dışında Selâme 'Ubeyd, Şalâh Mezhûr ve 'Âşım el-Cundî gibi isimler de bu yazarla aynı yöntemi izler. Hâfîl es-Sibai, Muḥammed İbrâhîm el-Mercânî ve 'Abdurrahman el-Paşa da romantizm akımından etkilenerek yeni dönemde tarihi roman kaleme alan yazarlar arasında gelmektedir. (Hayf, 2006: s. 53)

1. Ma'rûf Ahmed el-Arnâ'ût

1.1 Hayatı ve Edebi Kişiliği

Modern Suriye edebiyatının önemli isimleri arasında yerini alan Ma'rûf Ahmed el-Arnâ'ût, 1893 yılında Beyrut'ta doğdu. Babası aslen Arnavut, annesi ise Şam kökenli olan el-Arnâ'ût, yaşamının çoğunu Şam'da geçirdi ve bu ülkenin edebiyat yazarı olarak tanındı. Eğitim hayatına Şeyḫ Ahmed 'Abbâs el-Ezherî'nin yöneticiliğini yaptığı Osmanlı İslâm Külliyesi'nde başlayan yazar, burada edebiyat, şiir ve İslami ilimler dalında çeşitli dersler aldı (Dâğır, 2000: s. 248).

Birinci Dünya Savaşı başladıktan sonra Osmanlı ordusuna katılmak için İstanbul'a giden el-Arnâ'ût, savaş bitiminde Şam'a geri döndü. 1918 yılında Rüşdî Melḥas ve 'Uşmân Kâsım ile beraber "el-İstiqlâlul-'Arabî" gazetesini ardından "el-'İlmul-'Arabî" dergisini çıkarttı. Çok uzun ömürlü olmayan bu gazete ve dergiden sonra istediği başarıyı 1920 yılında yayınladığı "el-Feta'l-'Arab" gazetesini ile yakaladı (Kehhâle, 1994: s. 897; Dâğır, 2000: s. 248; ez-Ziriklî, 2002: s. 268). Bu gazetede siyasi ve sosyal haberlerin yanı sıra tarihi romanlarına da yer verdi.

Ma'rûf Ahmed el-Arnâ'ût, yaşamı boyunca İstanbul, Mekke, Bağdat gibi çeşitli beldelere seyahat ederek farklı medeniyetleri yakından tanıma fırsatı elde etti. Bu şehirlerde edindiği gözlemlerini eserlerine yansıtan el-Arnâ'ût, başarılı bir yazarlık hayatı geçirdi. 30 Ocak 1948 yılında hayata gözlerini yumdu (Kehhâle, 1994: s. 897).

Modern Arap edebiyatına önemli katkılarda bulunan Ma'rûf Ahmed el-Arnâ'ût'un edebi kişiliğinin oluşmasında ilk olarak annesinin rolü büyük olmuştur. Yazar özellikle ilmi ve dini birikiminin, annesi sayesinde olduğunu şu sözleriyle dile getirmiştir: "Allah anneme rahmet etsin, O, benim gözümü açtı, bana Hz. Muhammed'in (s.a.v) ve sahabelerinin dünyasını gösterdi. İçinde bulunduğum bu günün şerefini bana bağışladı." Başka bir söyleminde ise annesiyle ilgili şu ifadeleri kullanmıştır: "Annem, Kureyş'in Efendisi Hz. Muhammed (s.a.v) ve sahabelerinin hayatı hakkında bildiği şeyleri daha iyi anlatabilmek için uzun kış geceleri karşıma geçer otururdu." (Abâza, 2011: s. 32)

Hem Arap hem de Fransız edebiyatına ilgi duyan Ma‘rûf Ahmed el-Arnâ’ût, her iki edebiyat ile yakından ilgilenmiştir. İlk olarak çeviri yoluyla eser vermeye başlayan yazar daha sonra denemeler kaleme almaya başlamıştır. Bu eserlerini “er-Re‘yu‘l-‘âm”, “el-İkbâl” ve “Belâğ” gibi gazetelerde yayınlamıştır. 1914’te *Firdevsu‘l-Ma‘arrî* (Ma‘arrî’nin Cenneti) adlı ilk telif eserini yazmıştır. (ez-Zirikli, 2002: s. 268). Edebiyatın dışında Fransız şiiriyle de ilgilenen yazar, Lamartine’in şiirlerinden oldukça etkilenmiştir.

Bir dönem İstanbul’da bulunan Ma‘rûf Ahmed el-Arnâ’ût, Türk edebiyatını yakından inceleme fırsatı bulmuş ve Abdulhak Hamit gibi isimlerin eserlerinden etkilenmiştir. Buradan edindiği izlenimleriyle ‘*Alâ Difâfi‘l-Busfûr* (Boğaziçi Kıyısında) adıyla bir de hikâye kaleme almıştır. (İshakoğlu, 2012: s. 246)

Suriye’nin önde gelen edebiyatçı ve âlimlerinden biri olan Ali et-Tantavi, Ma‘rûf Ahmed el-Arnâ’ût’un edebiyatçı kimliğini şu sözleriyle nitelendirmiştir: “*Ma‘rûf nargîlesini yakar, kalemini hazırlar sonra da nargîlesinden zehir alır, kaleminden bal verirdi.*” (Abâza, 2011: s. 69).

1.2. Eserleri

Ma‘rûf Ahmed el-Arnâ’ût, modern Arap edebiyatında çeşitli dallarda yazdığı eserleriyle adından söz ettirmiştir. Özellikle çeviri, tarihi roman ve tiyatro alanındaki eserleriyle ön plana çıkmıştır. Bunları şöyle sıralayabiliriz:

- ‘*Amr b. el-‘As fî Trâblusi‘l-Ğarb* (Amr b. As Trablusgarp’ta)
- *er-Rucû‘ ilâ Edirne* (Edirne’ye Dönüş)
- *es-Sitâru‘l-Esved* (Siyah Örtü)
- *eş-Şikalî‘ş-Şerîf* (Sakalı Şerif)
- *Dayânâ* (Diana)
- *eş-Tıflânu‘ş-Şerîdân* (Firari İki Çocuk)
- *el-Câsûsu‘l-Yâbânî* (Japon Casus)
- *el-Ehırasu‘l-Kâtil* (Hırsız Dilsiz)
- *Edirne fî‘n-Nâr* (Edirne Ateşte)
- *el-Cerîmetu‘s-Sûriye* (Suriyeli Suçlu)
- ‘*Azebu‘d-Damîr* (Kalbin Acısı)
- *el-İbnetu‘l-Mel‘ûne* (Lanetli Kız) (Dâğır, 2000: s. 249).

2. Tarihi Romanları

Modern Arap edebiyatının çok yönlü yazarları arasında yerini alan Ma'rûf Ahmed el-Arnâ'ût, tarihi roman alanında da birçok eser vermiş ve bu alanın öncü isimlerinden biri olmuştur. Yazarın tarihi roman kaleme almasındaki en büyük amacı Batı dünyasının İslam dünyasından abartıldığı kadar üstün olmadığını göstermektir. Ayrıca yine bu tür ile birlikte okurların geçmişteki tarihi olayları sıkılmadan bir roman edası içerisinde öğrenmesini, ondan örnek almasını ya da ders çıkarmasını sağlamak hedefindedir.

Ma'rûf Ahmed el-Arnâ'ût, tarihi romanlarını yazarken hem sanatsal hem de biçim olarak geleneksel roman özelliklerinden yararlanmıştı. Eğitici ve eğlendirici eğilimin biraz dışına çıkarak milliyetçilik ve vatanseverlik eğilimini daha çok ön plana çıkartmıştır. Romanlarını şeffaf ve çekici bir üslup ile kaleme alan yazarın beyanları da oldukça açık ve anlaşılırdır. Karakterlerini ise tiyatral hitaba benzeyen bir dil ile konuşturur. (es-Sa'âfin, 1984: s. 170, 186, 187)

Ma'rûf Ahmed el-Arnâ'ût'un kaleme aldığı tarihi romanları yayınlanmış sırasına göre şöyledir:

2. 1. *Seyyîdu Kureyş* (Kureyş'in Efendisi)

Ma'rûf Ahmed el-Arnâ'ût'un kaleme aldığı ilk tarihi romanıdır. 1929'da Şam'da bulunan Fetâ'l-'Arab matbaasında basılmıştır. Cahiliye'den İslami döneme kadar geçen zaman zarfında Şam ve Irak bölgesinde bulunan Arapların sosyal ve siyasal durumu konu edilmiştir. Arap edebiyatının en uzun romanlarından biridir, üç cilt ve ortalama bin sayfadan oluşmaktadır. 22 bölümden meydana gelen romanın ilk cildinde Hz. Muhammed döneminden evvel Farislerin ve Gassanilerin Araplar üzerindeki emellerinden bahsedilir. Romanın bu bölümünde öne çıkan karakterler arasında İmruu'l-Kays, en-Nâbiğa ez-Zubyânî ve Hassân b. Şâbit gibi meşhur şairler yer almaktadır. (es-Sa'âfin, 1984: s. 167) 23 bölümden oluşan ikinci ciltte şairlerin Arapları bir arada tutma ve birlik olmaları adına üstlendikleri roller anlatılmaktadır. Son cilt ise 40 kısımdan meydana gelmekte ve Hz. Muhammed'in peygamberliğinin ardından yaşanan olaylardan ve Medine'ye hicretinden bahsedilmektedir.

2. 2. *'Umar b. el-Hattâb* (Ömer b. Hattab)

Ma'rûf Ahmed el-Arnâ'ût'un yazdığı ikinci tarihi romanı *'Umar b. el-Hattâb*, 1936 yılında yayınlanmıştır. İlk tarihi romanının devamı niteliğindeki bu eser, 427 sayfa ve iki ciltten oluşmaktadır. Birinci cilt *Leyâlî Şâir*, ikincisi ise *Fursân Seyyidu Kureyş* adıyla yayınlanmıştır. Romanın 3. ve 4. cildinin olduğu söylene de bunlar basılmamıştır. (Abâza, 2011: s. 79) Yazar her ne kadar romana Ömer b. Hattab'ın adını verse de ondan sadece bir bölümde bahsetmiştir. Romanda yer alan diğer karakterler arasında İslami dönemin ünlü vahiy kâtibi Zeyd b. Sâbit, Hz. Muhammed'in sahabelerinden 'Abdullah b. Revâha ve Fervâ b. 'Umer el-Cezzâmî yer almaktadır.

Romanda İslam'ın doğuşuna zemin hazırlayan sosyal ve siyasi olaylar işlenmektedir. Özellikle hem Suriye hem de Irak'ta giderek yayılmaya başlayan İslamiyet'e karşı Farsların ve Bizanslıların takındıkları tutumlarından bahsedilir. Özet olarak roman, Farslar ile Iraktaki Araplar, Rumlar ile Şam'daki Araplar arasında gerçekleşen özgürlük mücadelelerini konu edinir.

Romanda tarihi olaylar, kurgulanan aşk hikâyeleri üzerinden okuyucuya aktarılmaktadır. İlk hikâye Christian adlı bir delikanlı ile Samiriyye adlı bir genç kızın arasında yaşanan duygusal yakınlaşma aktarılırken diğer hikâye de Christian'ın kız kardeşi Sâfu'nun Fervâ b.'Umar ile yaşadığı aşk ve evlilik anlatılmaktadır. (es-Sa'âfin, 1984: s. 170)

2. 3. *Ṭârîk b. Ziyâd* (Tarık b. Ziyad)

Ma'rûf Ahmed el-Arnâ'ût tarafından kaleme alınan üçüncü tarihi roman, 1941 yılında Şam'daki Matbaat Feta'l-'Arab tarafından yayınlanan *Ṭârîk b. Ziyâd* adlı eserdir. İki cilt olarak yazılmayı planlanan roman, tek cilt olarak kalmış, 223 sayfadan meydana gelmiştir. (Abâza, 2011: s. 83) Diğer tarihi romanlarına göre en kısa olanı olsa da yazarın roman üslubuna en çok yaklaştığı eseri olmuştur.

Romanda Müslüman Arapların İspanya ve Afrika'ya olan fetih girişimleri anlatılmaktadır. İki bölümde ele alınan olayların ilk bölümünde Afrika'nın fethine yer verilmektedir. Bölümün öne çıkan tarihi kahramanları arasında romana adını veren Emevi komutan Ṭârîk b. Ziyâd ve Emevi valisi 'Uqbe b. Nâfi bulunmaktadır. İkinci bölümde ise Endülüs'ün fethinden ve Ṭârîk b. Ziyâd'ın kumandanlarından biri olan Mugis er-Rûmî'den bahsedilmektedir. (Abâza, 2011: s. 82)

Romanın kurgusal hikâye bölümünde ise Mugis er-Rûmî ile kralın kızı Florinada arasında yaşanan aşk anlatılır. Bu aşk, er-Rûmî'nin fetih hareketlerine katılmasından dolayı yarım kalırken sevgililerin kalplerinde yaşamaya devam eder. (İshakoğlu, 2012: s. 251-252)

Sonuç olarak yazar romanın ilk bölümünde daha çok tarihi olaylara yer vermiş, okuyucuya fetihlerin anlam ve önemini göstererek içinde yaşadığı topluma ve kendinden sonrakilere bunları aktarmak istemiştir. Son bölümde ise roman sanatını ortaya koyan yazar, tarihi gerçeklerden biraz uzaklaşarak kurgusal hikâyeyi ön plana çıkarmıştır.

2. 4. *Fâtîmetu'l-Betûl* (Fatimetül Betül):

Toplumsal tarihi roman niteliğindeki Ma'rûf Ahmed el-Arnâ'ût'un son romanı 1942 yılında Şam'da yayınlanmıştır. 24 bölüm ve 376 sayfadan oluşan bir eserdir. (Dâğır, 2000: s. 248-249; Abâza, 2011: s. 84) Her ne kadar *Fâtîmetu'l-Betûl* ismini taşısa da romanın ana karakteri Fatimetül Betül'ün oğlu Hz. Hüseyin'dir.

Romanda Hz. Hüseyin ile Yezîd b. Mu‘aviye arasında geçen olaylar ve Kerbela olayı çeşitli tarihi kaynaklara dayandırılarak anlatılır. (es-Sa‘âfîn, 1984: s. 176) Romanın bir tarafında Hz. Hüseyin’in ordusu ile Şimr b. Zîlcevşen’in ordusu arasında geçen savaşlar betimlenirken, diğer taraftan özlem, aşk, acı, veda gibi duygular tasvir edilir. Olayları romantizm çerçevesinde oldukça mübalağa katarak anlatan yazar bu üsluyla okuyucunun dikkatini çekmeyi başarmıştır.

Sonuç

Tarihi romanın hem Batı hem de Arap edebiyatındaki yerine kısaca değindiğimiz ve Suriye tarihi romanının öncüsü Ma‘rûf Aḥmed el-Arnâ‘ût’u tanıttığımız çalışmamızın sonucunda ulaştığımız önemli noktalar şunlar olmuştur:

Tarihi roman ilk olarak Batıdaki eserlerden etkilenecek Arap edebiyatında ortaya çıkmış ve oldukça ilgi gören bir roman türü haline gelmiştir. Tarihine meraklı olan ve onu gün yüzüne çıkarıp her kesimden halk ile buluşturmak isteyen pek çok yazar tarafından da kaleme alınmıştır. Bu yazarlardan biri de Suriyeli Ma‘rûf Aḥmed el-Arnâ‘ût olmuştur.

Ma‘rûf Aḥmed el-Arnâ‘ût tarihi romanlarıyla döneminin ve kendinden sonraki insanların geçmişindeki tarihinden örnek almalarını ya da ondan ders çıkarmalarını sağlamıştır. Ayrıca yine o dönemlerde bağımsızlık için verilen mücadele ve çabayı kendi dönemindeki insanlara büyük bir ustalıkla ve vatansever duygularla yansıtabilmiştir. Aynı zamanda milliyetçilik akımıyla kaleme aldığı bu romanlarıyla Batı dünyasının İslam dünyasından üstün olmadığı fikrini de okuyucuya aşlamayı başarmıştır.

Kaynakça

- Abâza, Nizâr. (2011). *Ma‘rûf Aḥmed el-Arnâ‘ût*. Şam.
- Dâğır, Yûsuf Es‘ad. (2000). *Maşâdurü‘d-Dirâseti‘l-Edebiyye*. Lübnan.
- Dayf, Şevkî. (2008). *el-Edebu‘l-‘Arabiyyu‘l-Muâsır fî Mısır*. Kahire: Dâru‘l-Meârif.
- Ebû Hayf, ‘Abdullah. (2006). *İtticâhât en-Nakdi‘r-Rivâi fî Sûriya*. Dımaşk.
- Haywood, John A. (1971). *Modern Arabic Literature 1800-1970*. London.
- Heddâre, Muḥammed Muştafâ. (2000). *Dirâsât fî‘l-Edebi‘l-‘Arabiyyi‘l-Hadîş*. Beyrût: Dâru‘l-‘Ulûm.
- Hindî İsmâ‘îl, Hasan Sâlim H. S. (2014). *er-Rivâyetu‘t-Târîhiyye fî‘l-Edebi‘l-‘Arabiyyi‘l-Hadîş*. Ürdün.
- İshakoğlu, Ömer. (2012). *Suriye Tarihi - Osmanlı Dönemi Suriye’sinde Edebi ve Kültürel Hayat (1800-1918)*. İstanbul.
- Kabaklı, Ahmet. (2002). *Türk Edebiyatı*. İstanbul: Türk Edebiyatı Vakfı.

- Kehhâle, 'Umar Rıdâ. (1994). *Mu 'cemu 'l-Muellifîn*, I-IV. Beyrut.
- Lukacs, George. (1963). *The Historical Novel*. Hannah and Stanley Mitchell (çev.). Boston: Beacon Press. (Orijinali 1937 yılında yayımlanmıştır.)
- Merîdan, 'Azize. (1980), *el-Kıssa ve 'r-Rivâye*. Dimaşk: Dâru'l fikr.
- Murtâd, 'Abdumelik. (1998). *Fî Nazariyyeti 'r-Rivâye*. Kuveyt.
- es-Sa'âfîn, İbrahîm 'Abdurrahîm. (1984). *Ta'avvuru 'r-Rivâyeti 'l-'Arabiyyeti 'l-Ĥadîse fî Bilâdi 'ş-Şâm (1870-1967)*. Beyrut: Dâru'l- Menâhil.
- ez-Ziriklî, Hayruddîn. (2002). *el-A 'lâm*, I-VIII, Beyrut: Dâru'l-'ilm li'l-melâyîn.